

BAGOD

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

VÉLEMÉNYEZÉSI ANYAG

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 5
2. Bagod bemutatása 7
3. Örökségünk 13
4. Eltérő karakterű településrészek Bagodon 25
  - Településközpont*
  - Új beépítési karakterű területek*
  - Vegyes beépítésű településrész – Felsőbagod*
  - Vegyes beépítésű településrész – Alsóbagod*
  - Vegyes beépítésű településrész – Vitenyéd*
  - Karaktert őrző településrész - Szentpál*
  - Egyéb terület*
  - Gazdasági terület*
5. Építészeti útmutató 43
  - Telepítés*
  - Terepalakítás*
  - Magasság*
  - Tetőforma, tetőfelépítmények, tetőablakok*
  - Tetőhajlásszög*
  - Tetőhéjalás*
  - Homlokzatképzés, anyaghasználat*
  - Színek*
  - Tornácok, erkélyek*
  - Ajtók, ablakok*
  - Épületre telepített műszaki berendezések*
  - Kerítések*
6. Jó példák 60
7. Utcák, terek 63
8. Hirdetések, reklámtáblák 66

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Olvasó!

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

Bagod, 2017.

BEVEZETÉS

Az építészetet szokás megfagyott zeneként emlegetni. És valóban nagyon sok hasonlóságot találhatunk egy zenemű és az építészet között. Az építészet sokszínűségét adja a változatos utcák, terek, épületek sokasága, mint egy zenekarban a sokféle hangszer: vonósok, fúvósok, ütős hangszerek. Ugyanakkor, ha ezek egymásra tekintet nélkül zenélnek, lehet külön-külön még szép dallam is, amit játszanak, az összkép hamis. Ugyanígy a házak is lehetnek eltérőek egymástól, más rendeltetésűek, de ha nincsenek tekintettel egymásra, zavaros, élehetetlen környezetet alakítanak ki.

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit.

Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik.

Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével, szomszédaival, településével. Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatokról a zenén át egészen épített környezetünkig.

BAGOD BEMUTATÁSA

Bagod község Zalaegerszegtől 5 km-re nyugatra, a Zala folyó bal partján, a 76-os főút mellett fekszik. A Zala völgye itt viszonylag keskeny, alig egy kilométer. A település határában ágazik le a főútvonalról egy, a 76-os főúttal összekötő út, Zalalövő irányába. A településen áthalad a Zalaegerszeget Óriszentpéterrel és Szlovéniával összekötő Bajánsenye–Zalaegerszeg–Ukk–Boba-vasútvonal, melyen korábban két megálló is volt a térségben: Bagod megállóhely és Csurgaszi csárda megállóhely, de már csak az előbbi működik. A Csurgaszi csárdai megállóhelyet nyomvonalkorrekció miatt hagyták fel 2009-ben, ott az egykori sínek helyén ma már a Zala-völgyi kerékpárút húzódik.

A mai Bagod három község egyesítésével keletkezett. Alsóbagod és Vitenyéd-szentpál 1944-ben egyesült Bagodvitenyéd néven, ez pedig 1977-ben egyesült Felsőbagoddal, és az így létrejött község kapta a Bagod nevet.

A település neve legkorábban 1247-ből származó feljegyzésben szerepel Wythenyed néven. Bagod neve a Bog kezdetű szláv eredetű férfinév volt "parancsnok, úr, vezér" jelentésű. Ehhez járult a "d" kicsinyítő, illetve becézőnév képző. A XIII. században (1260 körül) épült a szentpáli falurész temploma. Kisebb méretű, későromán stílusú körtemplom, melyet Szent Pál tiszteletére emeltek, papját Mártonnak hívták. Egy 1492-es záloglevél a helyiséget Szentpálfalvának nevezi. A XIV. század elején két Bagodról olvashatunk a levéltári adatokban. Iső-Bagodról és Felső-Bagodról. Alsó-Bagodot megkülönböztetésül Egyházásbagodnak is nevezték.

A levéltári feljegyzésekben megszorodtak a birtokbeiktatási okiratok, örökösödési viták, birtokfoglalási jegyzőkönyvek. Harc folyt a hatalomért, a földért.

A török megszállás alatt a török hivatalokban összeírás készült (defter) az adózó népesség és a termelés felmérése céljából.

A vasvári káptalan egy 1676-os jegyzőkönyv tanúsága szerint "értésére adja mindenkinek, hogy a Vitenyed nevű pusztá (mivel) megpusztult és lakosaitól megfosztatott, ezért adjuk Kis Andrásnak és Tot Andrásnak, megszállanak ilyenformán". A "megszállás" utáni 6 esztendeig szabadok, utána tartoznak a káptalannak 2-2 forintot fizetni. A levéltári iratok között gyakoriak a vasvári káptalan jegyzőkönyvei, jobbágyessioik (jobbágytelkek) adományozásáról tanúskodnak. A területen ekkor kétnyomásos gazdálkodás jellemző, a rétek a Zala árterületén vannak, a távolabbiak jó szénát teremnek, csak házi szükségletre vetnek.

Az 1768-ban kelt urbárium szerint Alsó-Bagodban 20 hold szántó, 6 szekér rét van. Ekkor 6 földesúr él a faluban: Sennyeiné, Sümeghyné, Skublicsné, Forintosné és Thassy László árvái. A XIX. században megélénkülnek a politikai harcok. A reformpolitikusok harcolnak a feudális kötöttségek feloldásáért, a jogegyenlőségért, a polgárosodásért, amelyek a jövedelmező gazdálkodási viszonyoknak is feltételei. Ennek hatása a vármegyét is mozgásba hozta.

A reformkori harcok eredményeit az 1848-49-es forradalom hozta meg. Megvalósult a polgári átalakulás hazánkban is. Létrejött a kiegyezés, megindult a gazdasági fejlődés. A polgárosodás jótékony hatása érezhetővé vált. Vasútvonalak épültek, megkezdődött az ipari fejlődés, megélénkültek a külső és belső piacviszonyok. A "boldog békeidőkre" azonban rálépett a háború. A két világháború után a több évtizedes idegen rendszer következett, mely ellen az 1956-os forradalom vette fel a harcot.

A II. világháborút követően Bagod tanácsközpont jellegű település. A községi közös tanácshoz tartozik Boncodföldje, Hagyárosbörönd és Zalaboldogfa. Ekkor 6 osztályos iskolával rendelkezik, 2 tanteremben 3 tanító tanít. Az 1949-es népszámlálás adatai szerint lélekszáma 890 fő, 164 lakóházzal.

A TSZ-esítéssel megkezdődött az elvándorlás az egerszegi munkahelyekre. Legtöbben a ruhagyárban és a tejparban helyezkedtek el. Jó kereseti lehetőséget adott a helybéli gépállomás, majd később Mezőgép ill. Zalogép. 1957-ben bővült az iskola, 2 épületben 8 osztály működött. Van művelődési háza, mozi, állatorvosa, könyvtára és boltja. A község mai felépítését a 70-es években nyerte el, a négy falurész egyesítésével (Alsó- és Felsőbagod, Szentpál és Vitenyéd).

1. Első katonai felmérés (1763-1787) www.mapire.hu
2. Második katonai felmérés (1806-1869) www.mapire.hu
3. Harmadik katonai felmérés (1869-1887) www.mapire.hu
4. Katonai térkép (1970-es évek)

Rendelkezik vezetékes vízellátással, postával, takarékszövetkezeti fiókkal, létesült óvoda és faluház is.

A tanácsrendszer utolsó beruházása az egészségház volt, mely magában foglal orvosi, fogorvosi és védőnői rendelőt. Bagod 1990 – ig Községi Közös Tanács székhelye volt.

A rendszerváltás után a volt székhelyközségből és a társközségekből megalakultak az önálló önkormányzatok. A megalakulás után létrejött körjegyzőség rövid időn belül megszűnt, és így Bagodban 1992-től önálló polgármesteri hivatal működött. 2001-től a település ismét körjegyzőségi székhely, Hagyárosbörönd községgel ismét körjegyzőséget hozott létre. Az önkormányzatiság első éveiben a község szennyvízcsatorna építésébe kezdett. A befejezés az újabb ciklusra maradt, melyben átadásra került 1997-ben a tornaterem, majd a következő évben a községháza került felújításra. Községünk infrastruktúrája 1999-ben lett teljes a gázvezeték hálózat átadásával.

A millennium évében ravatalozót, parkot, járdát, és utat építettek. A község szentpáli falurészében található a XIII. században épített késő román stílusú köralakú kápolna, melyet a XVIII. században barokk hajóval és toronnyal bővítettek a millennium tiszteletére eredeti állapotának megfelelően felújítottak.

A faluban a 2001. évi népszámlálás adatai alapján 1292 fő élt az 1990. évi 1230 fővel szemben. A lakosságszám – kisebb hullámvölgytől – eltekintve folyamatosan emelkedett, mely az önkormányzat számára az eddigi munka visszaigazolása, illetve újabb ösztönzés a cselekvésre.

A földrajzi adottságot, az infrastruktúra meglétét és a több mint 400 munkahelyet figyelembe véve az önkormányzat legfontosabb feladata a letelepedés és otthonteremtés biztosítása a múltban és a jelenben egyaránt.

Az előző feladatok nagy jelentőségűek, mivel a korábbi évtizedekben a település egyik legnagyobb problémája az önkormányzati építési telkek hiánya volt. Így a 80-as évek közepén kialakították a Faluház utcát, mely 2-3 év alatt teljesen beépült.

ÖRÖKSÉGÜNK

Természeti értékek

A Zalai-dombság területének nagy hányadát erdő borítja, az országos átlagnál kevesebb a szántóföld. A sűrű, csaknem párhuzamos, de dél felé kissé szétterülő, mélyen bevágódó völgyek erősen tagolják a felszínt.

Magyarország hévizekben egyik leggazdagabb területe a Zalai-dombság, melyet a szénhidrogén bányászat során végzett mélyfúrások tártak fel. Az itteni termálvizek általában kb. két millió éves, felső pannon korú üledékekben halmozódtak fel. A terület éghajlatát meghatározza, hogy hazánkban ez a tája a tengerhez legközelebb eső terület. A tél viszonylag enyhe, de esetenként az Alpok hűtő hatása érvényesül, a nyarak hűvösebbek. A terület vízrajzára erőteljes hatást gyakorol a csapadék mennyisége, illetve a területenként más-más vízáteresztő-képességű kőzetek. A település környezetében főként mezőgazdasági területek húzódnak, déli halad a kerékpárút, a vasútvonat.

A Zala-folyó felé gyönyörű kilátás nyílik a környező dombokra. A településtől délre eső terület a Felső-Zala-völgy a Natura 2000 kiemelt természetmegőrzési területe.

A község területén lévő természeti értékek vonzó lehetőséget kínálnak elsősorban a turisták számára. A turista és a biciklisútvonalak, a környékbeli horgásztavak várják a felfrissülésre és kikapcsolódásra vágyó látogatókat.

Építészeti értékek

Sajnos nem maradtak ránk a korábbi századokból a térség népi építészetére jellemző boronafalú, csonkakontyolt zsúptetős lakóépületek, melyeket az 1950-es évek közepén még dokumentáltak. A 19-20. század fordulójáról több építészeti érték lakóház is található a településen, ami egy hamarosan eltűnő építészeti karaktert és építési kultúrát reprezentál. Ezek egy része tulajdonos híján meglehetősen leromlott állapotba került, de jó pár ezek közül a falu megőrzésre és gondozásra érdemes lakóháza. A földszintes, téglából épült, cserépfedéses, paraszti lakóházak több helyen gazdátlanul állnak kisebb-nagyobb tatarozásra szorulnak.

Az Önkormányzat a végső pusztulást megelőzendő a település egyes épületeit helyi védelem alá vonta.

Lakóépületek:

Ady u. 20		Hrsz.: 453
Vitenyédi u. 40.	???	Hrsz.: 386
Petőfi u. 9.		Hrsz.: 1338
Petőfi u. 15-13.		Hrsz.: 1330/3
Zala u.		Hrsz.: 1228

Harangtoronyok:

Kossuth és a Petőfi u. sarka	Hrsz.: 1269
Vitenyéd u. 24	Hrsz.: 296
Rákóczi u.	Hrsz.: 749/2

Feszületek:

Vitenyéd u.	Hrsz.: 348
Rákóczi u.	Hrsz.: 752
Vitenyéd u.	Hrsz.: 359

Csertán-mauzóleum	Sport u.	Hrsz.: 486
Régi víztorony	Kossuth u.	
Gazdasági épület	Malom u.	Hrsz.: 018
Régi vasúti váró épülete	Vasút u.	Hrsz.: 55/4
Katolikus templom	Táncsics u.	Hrsz.: 192
Plébánia	Deák u. 2	Hrsz.: 469/2
Temetői kápolna	Temető Alsóbagod	Hrsz.: 077/44

1. Helyi védett lakóház Petőfi S. u. 9. Hrsz.: 1338

3. Helyi védett lakóház Petőfi S. u. 9. Hrsz.: 1338

2. Helyi védett lakóház Ady E. u. 20. Hrsz.: 453

4. Helyi védett lakóház Zala u. Hrsz.: 1228

5

Régi víztorony Kossuth u.

Csertán-mauzóleum, Sport u. Hrsz.: 486

Régi vasúti váró épülete Vasút u. Hrsz.: 55/4

7

Harangtornyok:

Kossuth és a Petőfi u. sarka Hrsz.: 1269

Vitenyéd u. 24. Hrsz.: 296

Rákóczi u. Hrsz.: 749/2

6

Feszületek:

Vitenyédi u. Hrsz.: 348

Vitenyéd u. Hrsz.: 359

Rákóczi u. Hrsz.: 752

8
Plébánia
Gazdasági épület

Deák u. 2
Malom u.

Hrsz.: 469/2
Hrsz.: 018

A római katolikus templom titulusa Szent István király, a Zalaegerszegi Esperesi Kerülethez tartozik.

A falu templomát 1900-ban építették újjá. A templom oltárképe a barokk kor óta legáltalánosabban használt jelenetét ábrázolja Szent István legendájának. Ez a Szent Korona felajánlása Szűz Máriának.

Temetői kápolna
Településrész: Alsóbagod
Hrsz.: 077/44

A Boldogfai Farkas család temetői kápolnáját Farkas Imre főszolgabíró számára építtette özvegye 1881-ben.
2017-ben felújították.

A XIX. századi boldogfai Farkas-kúria épülete. 1986-87-ben Makovecz Imre és Koppány Zoltán építészek tervei alapján alakították át faluházzá. A falu egyik értékes középülete, melynek jelentőségét a történetiségén túl a magyar építészet iskolateremtő mesterének személye adja.

A boldogfai Farkas család egyik ága a 19. század elején Boldogfáról (ma Zalaboldogfa) Bagodba költözött át. Boldogfai Farkas János (1774-1847) táblabíró megvásárolta báró Sennyey alsó- és felsőbagodi földbirtokait, és ott telepedett le családjával.

Később fia, boldogfai Farkas Imre (1811-1876) főszolgabíró számára az özvegye, Horváth Alojzia építtetett családi magánkápolnát a község temetőjében. A boldogfai Farkas család bagodi ága több nemzedéken át birtokolta és több ízben bővítette a nemesi kúriát. Az agglégény boldogfai Farkas Gábor (1863-1925) halála után unokaöccse, a jogász, legitimista politikus, országgyűlési képviselő, boldogfai dr. Farkas Tibor (1883-1940) örökölte, ő lett a kúria utolsó tulajdonosa. Halála után özvegye, pálfiszei Pálffy Judit (1906-1993) két árva gyerekével, Elekkel és Erzsébettel egy ideig a kúriában lakott, azonban a kommunizmus elején kitelepítették őket, az épületet és birtokot pedig államosították.

Szent Pál római katolikus kápolna Hrsz.: 767, Településrész: Szentpál
Műemléki védelem, Törzsszám: 6409

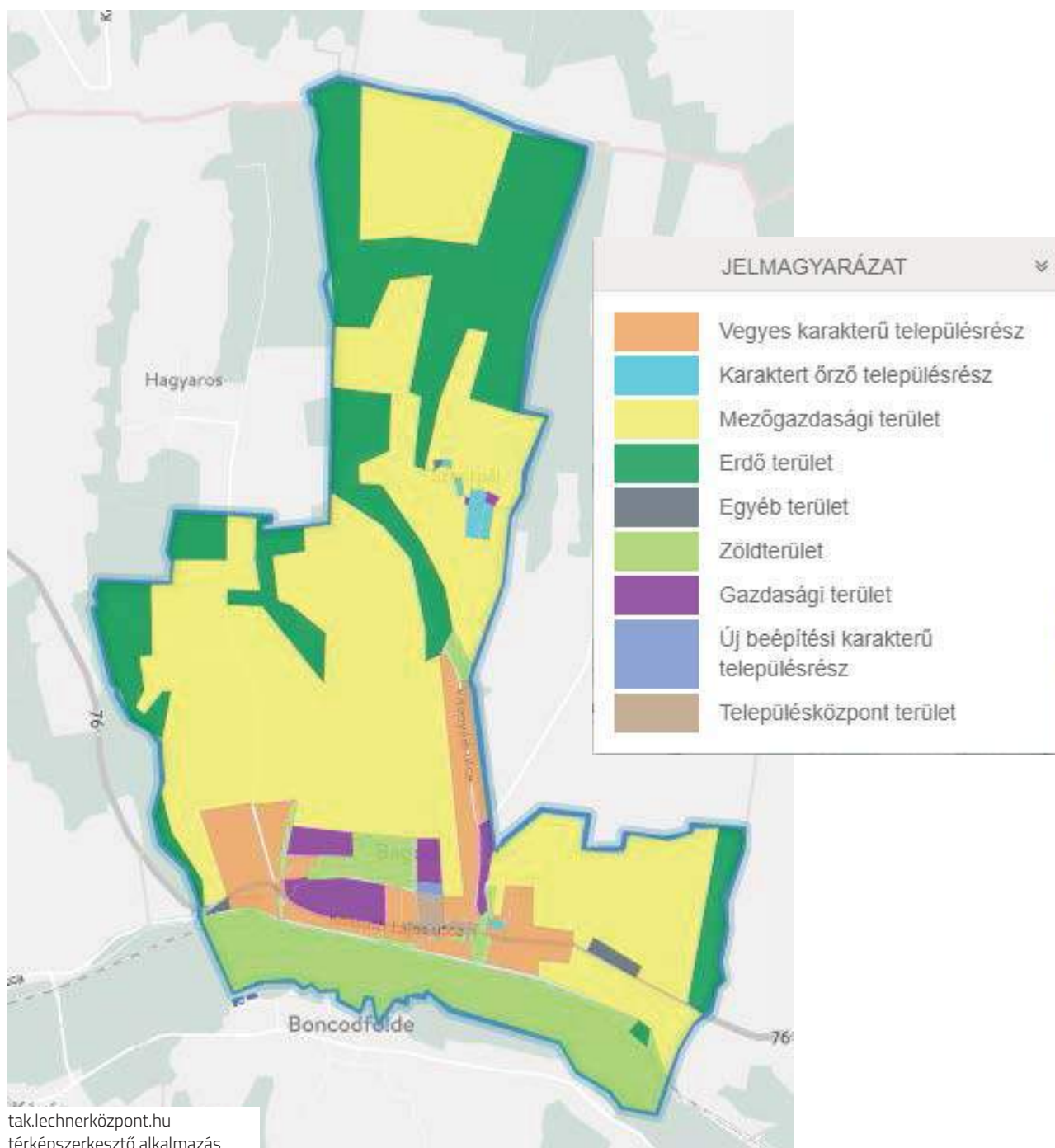
A településtől É-ra, temetődombon, szabadon álló, egyhajós, K-i homlokzati tornyos kápolna, amelynek szentélyét a 13. századi rotunda alkotja. A hajó nyeregtetővel, a szentély kúptetővel fedett. Az egykori rotundán falsávós tagolás és bejárati kapu. A belsőben rekonstruált kupolával a szentély a síkmennyezettel a hajó felett. A szentélyben csúcsíves ülőfülkék. A rotunda 1260 körül épült. A török időkben elpusztult, 1755-ben Meszely János építtette újjá. Ekkor bontották el román kori szentélyét és a diadalív felé a hajó egy részét. A templomot K felé bővítették, a román kori hajót szentéllyé alakították és új tornyot építettek. Ny-i kapuját elfalazták és ezzel a templom tájolását megfordították. 1811-ben még jó állapotban volt, majd romlásnak indult, 1860-tól már nem használták. 2001-ben helyreállították.

A szentpáli rotundához hasonló a kallósi és a nagytótlaki kerektemplom. Mindhárom téglából készült, és az alaprajzi hasonlóságon kívül összekapcsolja őket a külső díszítés - lizénák, párkányok, lábazatok - azonossága is. Hajójuk kupolaboltozattal, a szentély félkupola-boltozattal fedett. Mindháromnál a hajót körben ülőfülkék tagolják. E kerektemplomok a 13. század közepe táján épültek, és beletartoznak abba a konzervatív késő román téglapítészeti körbe, amelynek épületeit 1230-1270 között emelték Vas, Zala és Somogy megyében. Építetőik, kegyuraik rendszerint a falu kis- és középnemesi birtokosai voltak. Ezek a szép számban megmaradt - rendszerint hosszhajós, félköríves szentélyű - téglatemplomok a három rotundával együtt igen értékes részét képezik a magyar műemlékállománynak.

VÉLEMÉNYEZÉSI ANYAG

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

A kézikönyvben a településképi követelmények megalapozására meg kell határozni a település meghatározó településképi jellemzőit, a településképi szempontból egymástól jól elkülönülő településrészeket arculati jellemzőikkel és értékeikkel. Az eltérő karakterű területek lehatárolásának célja az, hogy a településkép, arculati jellemzők szempontjából hasonló területeken hasonló viselkedésmódokat javasoljon a kézikönyv. A területek lehatárolása egyrészt a település történeti fejlődésének, morfológiájának vizsgálatából, másrészt a helyszíni vizsgálatok eredményeiből születtek.

TELEPÜLÉSKÖZPONT

A három településből létrejött Bagod központja Alsóbagod keleti oldalán alakult ki. A régi településközpontot felhagyva a falut átszelő út tűnik a fő szervező tengelynek, e mentén helyezkednek el az igazgatáshoz és a működéshez szükséges központi intézmények. Ez magával hozta a kereskedelmi és szolgáltató épületek megjelenését is.

Arculati jellemzők

A településközpont arculata vegyes jellegű képet mutat. A régi átalakított épülettől, a modernista jegyeket viselő kísérleten, a 60-as 70-es évek felújított épületein át az újabb, erőteljes telt színeket és felnagyított lakóházépítésből vett építészeti mintákat alkalmazó épület is megjelenik. Megtaláljuk a kereskedelmi tevékenységek időszakosan működő, ideiglenes szerkezetekből összeállított és kipótolt építményeit is.

A tömeg, a tetőforma, az anyaghasználat, a kerítések formái változatosak. A buszmegállók, tájékoztató és reklámtáblák eltérő karakterűek.

Területi karakter

A főút mellett kialakult központ hosszan elnyúló alakzatot mutat, nem összpontosul egy koncentrált területre. Ebből kifolyólag nem viselkedik településszerkezeti értelemben központként. Az eltérő időben és eltérő minőségben megépített épületek rendezetlensége szabályozásra szorul, mindamelllett egy valódi központ létrehozása hosszú távú tervezést és nagyon pontos koncepciót, ugyanakkor rugalmas, alkalmazkodásra képes megoldásokat kíván.

ÚJ BEÉPÍTÉSI KARAKTERŰ TERÜLETEK

A település központjától északra, a futballpályán túli utcákban új épületek állnak. A továbbiakban ez a terület rendelkezik beépíthető házhelyekkel.

Arculati jellemzők

A beépítési mód oldalhatáros, megtalálhatók az egyszintes és a tetőteres lakóházak is. A területen jelen vannak a 60-as, 70-es évek kockaházai sátoztetővel, a 80-as évek házai oromzattal, balkonnal, erkéllyel, nyeregtetővel. Akad példa az újabb, divatos bonyolult alaprajzú és tetőformájú épületekre is. A tetőforma ezen a településrészen változatos, nyeregtető utcára merőlegesen vagy párhuzamosan, kontyolt nyeregtető és sátoztető.

Héjalások hornyolt egyenesvágású vagy hódfarkú cserépfedés, rombuszpala, betoncserep, bitumenes zsindey. A nyílászárók mind anyagukban mind formájukban változatosak. Színhasználatukra az erőteljes színárnyalatok alkalmazásától a visszafogott színharmóiáig több megoldás látható. A kerítések áttörtek.

Területi karakter

A tárgyalt településrész egységes képet mutat, a visszafogott megoldásokkal élő, a kimódolt vagy hangsúlyos elemeket nem alkalmazó lakóépületek többsége miatt. A zöldfelületek nagy aránya és a fásítás megőrzendő fontos értéke a területnek.

VEGYES KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZ - FELSŐBAGOD

A vegyes karakterű településrész besorolás Felsőbagodot szinte teljes egészében jellemzi. Az itt található épületek nagy része már nem őrzi a hagyományos falusi lakóházak architektúráját. A megmaradt hagyományos megjelenésű lakóházakat az Önkormányzat helyi védelem alá vonta, mert már csak egy-egy maradt belőlük hírmondónak. A településrészen kiemelném a Zala utca V-alakban futó gazdagon fásított zöldfelülettel rendelkező utcáját, ami megőrzendő sajátos hangulattal rendelkezik.

Arculati jellemzők

A beépítési mód oldalhatáros, megtalálhatók az egy, de a két szinttel rendelkező lakóházak is. A területen jelen vannak a 60-as, 70-es évek kockaházai sátoztetővel, a 80-as évek házai oromzattal, balkonnal, erkéllyel, nyeregtetővel. A 90-es évek és a közelmúlt házformáira is akad példamegjelennek az újabb, divatos bonyolult tetőformák is. A tetőforma ezen a településrészen változatos, nyeregtető utcára merőlegesen vagy párhuzamosan, kontyolt nyeregtető és sátoztető. Héjalások hornyolt egyenesvágású vagy hódfarkú cserépfedés, rombuszpala, betoncserép, bitumenes zsindely. A nyílászárók mind anyagukban mind formájukban változatosak. Színhasználatukra az erőteljes színárnyalatok alkalmazásától a visszafogott színharmóiáig több megoldás látható.

A gazdasági épületek hevenyészetten építettek.

A fedett, kerek kutak néhol még eredeti formájukban megtalálhatók, ezek a tulajdonosok portáin megőrzendő értékek. A kerítések áttörttek.

Területi karakter

Az évtizedek során az aktuális divatnak megfelelően megépített házak megbontják az eredeti karaktert, de mivel egy-egy szakaszra koncentrálódnak az átmenet nem hat zavaróan. Meg kell jegyezni, hogy a tömeg és formaképzés és az anyaghasználat a jövőben szabályozásra szorul.

VEGYES KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZ - ALSÓBAGOD

Alsóbagod vegyes karakterű településrész. A hagyományos falukép régi házai közül már alig maradt, a régi településkép felbomlott. A terület rendelkezik helyi védett házakkal. Nagyon fontos, hogy a templom és környezete a helyi védettségű épületeken túl megőrizze karakterét. A szomszédos lakóházak szín- és formavilága, tömege, szintszáma ne harsogja túl a védett értékeket. Ügyelni kell arra, hogy az utca vonala őrizze meg a történetileg kialakult szerkezetet és a településrészben elfoglalt történetileg kialakult központi helyzetét.

Arculati jellemzők

A beépítési mód oldalhatáros, megtalálhatók az egy, de a két szinttel rendelkező lakóházak is. A területen jelen vannak a 60-as, 70-es évek kockaházai sátoztetővel, a 80-as évek házai oromzattal, balkonnal, erkéllyel, nyeregtetővel. A 90-es évek és a közelmúlt házformáira is akad példamegjelennek az újabb, divatos bonyolult tetőformák is. A tetőforma ezen a településrészen változatos, nyeregtető utcára merőlegesen vagy párhuzamosan, kontyolt nyeregtető és sátoztető. Héjalások hornyolt egyenesvágású vagy hódfarkú cserépfedés, rombuszpala, betoncserép, bitumenes zsindey. A nyílászárók mind anyagukban mind formájukban változatosak. Színhasználatukra az erőteljes színárnyalatok alkalmazásától a visszafogott színharmóiáig több megoldás látható. A gazdasági épületek hevenyészetten építettek, bár itt-ott a régi pajták még ha átalakított formában is de megtalálhatók. A fedett kerek kutak néhol még eredeti formájukban láthatók, ezek a kutak megőrzendő értékek. Kerítéseik áttörtek.

Területi karakter

A dombon álló templom látványa Alsóbagod fontos értéke, ez minden irányból védendő kell, hogy legyen a rálátást továbbra is biztosítva. A tőle délre húzódó 76-os úttól zöldfelületek választják el, ami nagyon fontos, hiszen a településézt nem érinti a napi forgalom ártalmas zaja és egyéb következményei. A parkok fásítottak, az itt kialakított tér, a parkberendezési elemek és a művészi alkotások minősége megfelelő, további fejlesztésre érdemes.

A faluból nyugati irányba vezető út menti házak eltérő karaktere és vegyes minősége ellenére sok esetben felfigyelhetünk arra, hogy egyedi tervezésű és jó arányú lakóházakat is találunk itt a 70-es és 80-as évekből. A forgalmas úttal való kapcsolat kikényszeríti, hogy a házak előkertjét az áttört kerítésen belül sűrűn ültetett cserjékkel, sövényekkel oldják meg az itt élők.

Alsóbagod fontos értéke a faluház és az előtte elterülő zöldfelület. A rálátást a faluházra biztosítani kell a továbbiakban is. Az épület mögött húzódó két utca itt orsószerűen zárja be a teret. Az utcában sorakozó házak a 80-as években épületek, anyaghasználatuk, elhelyezkedésük tömegformájuk és építészeti megoldásaik a korra jellemző képet mutatnak egységes hatást keltenek, megőrzésre fontos terület.

VEGYES KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZ - VITENYÉD

Arculati jellemzők

Vitenyéd vegyes karakterű településrész, a régi faluképet már nem őrzi, dominánsak a 60-as és 70-es és 80-as évek lakóházai. Anyaghasználatuk, tömegük, formai megoldásaik vegyesek.

Területi karakter

Az évtizedek során az aktuális divatnak megfelelően megépített házak megbontják az eredeti karaktert, de mivel egy-egy szakaszra koncentrálódnak az átmenet nem hat zavaróan. Meg kell jegyezni, hogy a tömeg- és formaképzés és az anyaghasználat a jövőben szabályozásra szorul.

VÉLEMÉNYEZÉSI ANYAG

KARAKTERT ŐRZŐ TELEPÜLÉSRÉSZ - SZENTPÁL

Arculati jellemzők és területi karakter

Elzártsága folytán a kevés épülettel rendelkező Szentpál őrzi eredeti karakterét. A házak tömege, anyag- és színhasználata egységesnek mondható. A melléképületek, a kutak a hagyományos és megőrzendő építészeti értékek közé tartoznak. Kerítések áttörtek és sövényrel vagy cserjékkel kombináltak. A terület gazdag növényzete fontos jellemző, megőrzendő érték.

A kápolna felé haladva a régi majorságiépület több figyelmet és gondozást igényel, mert még megmenthető építészeti érték. A temető közelében található házak sajnos pusztulnak.

A temetői kápolna fontos műemléke a településnek, az épület megőrzése, környezetének folyamatos gondozása a rálátás biztosítása az épületre elengedhetetlen.

EGYÉB TERÜLET

Felsőbagod és Alsóbagod temetője kapta az egyéb területbe való besorolást. Az alsóbagodi temető kápolnáját az egyedi védett épületek között már tárgyaltuk, azonban ki kell emelni a ravatalozót is. Egyedi megformálása, hagyományos szín- és anyaghasználata, a magyar organikus építészeti stílus egyik darbjaként a település értékes épületévé avatja annak ellenére, hogy tetőfelületének méretei és arányrendszere kontrasztban áll a klasszikusan finom eleganciájú kápolnával.

GAZDASÁGI TERÜLET

Arculati jellemzők

A településen több gazdasági terület található, ahol több szakma végzi a tevékenységét. Ezek jó része a régi épületeknek adott új funkciót, de épült új üzem és mezőgazdaság vagy állattartó épület. Anyaghasználatuk változatos, építészeti formáikat, küldő megjelenésüket a funkció és az adott tevékenység arculati jellemzői determinálják.

Területi karakter

A nagy területi igény és a méretek miatt a telep természetsszerűleg terjengős és nagy épülettömegekből áll össze.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni.

Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértenek azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív, nem részrehajló. Szép az, ami érdek nélkül tetszik, mondja Kant. A szépség sokféle lehet. Borainkról sem mondhatjuk, hogy a vörösbor jó, a fehér nem. Tudva, hogy bizonyos alkalmakhoz, ételekhez jobban illik a vörös, mondhatjuk, hogy mi a rozét szeretjük. Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat, ne járjunk úgy, mint a borász, aki gyakorlatlanul túlkénezi borát.

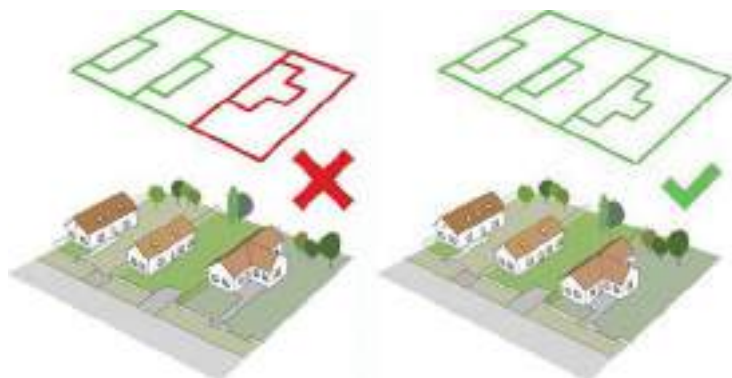
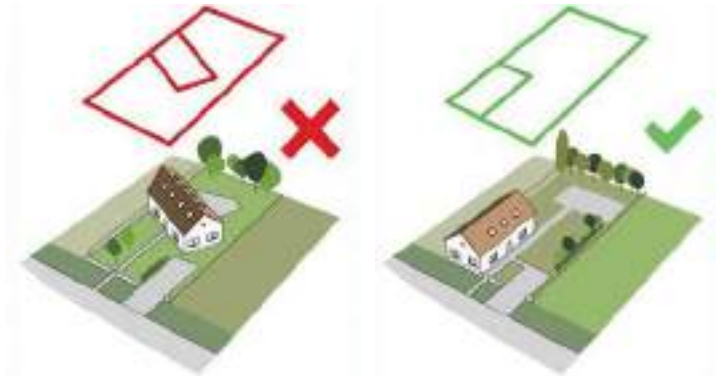
TELEPÍTÉS

A településen az oldalhatáros beépítési mód alakult ki. Ez a kialakult beépítési mód követendő a továbbiakban is. Nem javasolható a zárt sorú vagy az ikres vagy a sorház jellegű sűrű beépítés, mely a falu karakterétől idegen.

Az utcafronti telekhatártól a hagyományosan kialakult előkerti méretet kell tartani, nem javasolt a telekhatártól túlzottan hátrahúzott épület és a telekhatárra kitolt épülettömeg. Az előkert növényzete esztétikusan választja el az utcai zónát a lakóépülettől.

A házak az északi oldalra zárnak, a ház kertkapcsolata az oldalkert felé alakítható ki. A hosszanti elrendezésből adódóan a telek hátsó része felé helyezük el a gazdasági épületeket.

A melléképületek között kapjon helyet a gépkocsitároló. Az oldalkerten való áthajtókat esztétikusan, ne a teljes udvart lefedő kavicsolt vagy szilárd burkolattal oldjuk meg, hanem a nyomtávon elhelyezett sávokkal, gyepráccsal vagy tipegőkövekkel. Az egy vagy kétállásos gépkocsitároló utcafront felé való elhelyezése nem megengedett!

TEREPALAKÍTÁS

Hagyárosböröndön területe dombos, lejtős, ezért mindenhol számolni kell szintkülönbségekkel.

A tervezett épületet úgy helyezzük el, hogy az a legkevesebb terepalakítással járjon és a terep természetes formáit, növényzetét a lehető legkevesebb mértékben károsítsuk.

A kiemelt és a feltöltött föld mennyisége lehetőleg közel azonos legyen, azonban ennél a módszernél is arra kell figyelni, hogy a terep természetes morfológiai karakterét megváltoztató földmennyiséget nem szabad átmozgatni. Ilyenkor a helyiségcsoportok félszinteltolása lehet megoldás.

Nem elfogadható az épület elhelyezéséhez nagy terepbevágás készítése. Az ilyen megoldás nem csupán esztétikai szempontból kifogásolható, hanem műszakilag is: a domboldalról lezúduló csapadékvíz a meglazuló partfal veszélyes az elkészült épület számára.

Helytelen, ha az épületet nagyméretű terepfeltöltésre helyezzük, bántóan hatnak a tájtól idegen nagy földrézsűk, nem beszélve az alapozási problémákról.

Amennyiben szükséges, akkor lehetséges az épület részleges bevágása a domboldalba,

MAGASSÁG

A magyar népi építészetre nem volt jellemző emeletes az házak építése, falvaink földszintes házakból álltak.

A falu házainak túlnyomó többsége földszintes, de jelen vannak az emeletes épületek is. Igazodjunk a meglévő, szomszédos épületek magasságához!

A tervezett épület ne emelkedjen a többi épület fölé, még akkor sem, ha esetleg a szabályok ezt megengedik.

A település hagyományos, oldalhatárra épülő házaival az északi oldal felé zártan viselkedik, mert a jó tájolású oldalkert kihasználhatóságára számít.

A környezete fölé magasodó épülettel nem csupán a faluképet rontjuk, hanem a szomszédos telek lehetőségeit korlátozzuk, és a lakáshasználatot tesszük lehetetlenné annak leárnyékolásával.

Kerüljük a terjengős alaprajzú, elnyúló és a keskeny, felmagasodó épületek kialakítását. A tetősík mögé rejtett épületszint (álmanzárd) nem megengedett.

TETŐFORMA, TETŐFELÉPÍTMÉNYEK, TETŐABLAKOK

Hazánk a csapadékos időjárása miatt a megfelelő vízvezetést biztosító magastetők terjedtek el. A lapostető csapadékszegény országokra jellemző. Bár a modern építészet a vízszintes, csapadékvíz elleni szigetelési eljárások használatával alkalmazza ezt a tetőformát, a településen a magastető kialakítása a megengedett.

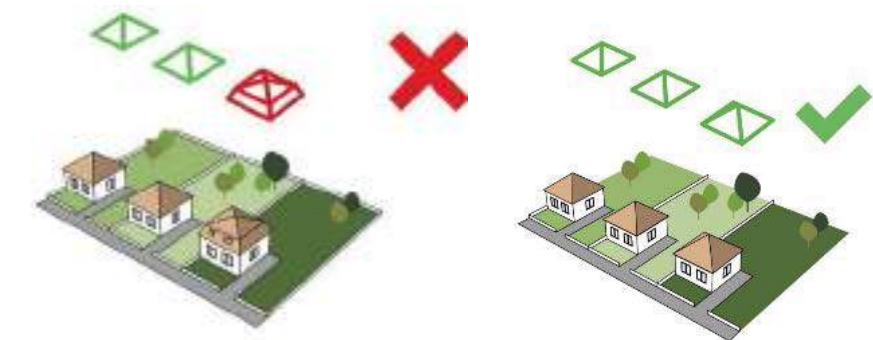
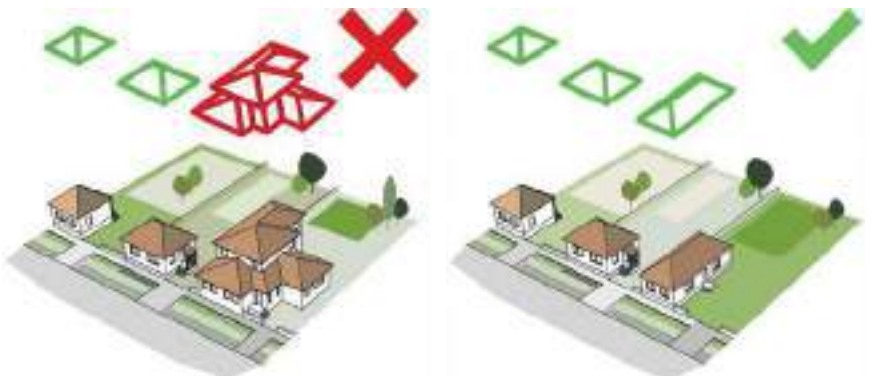
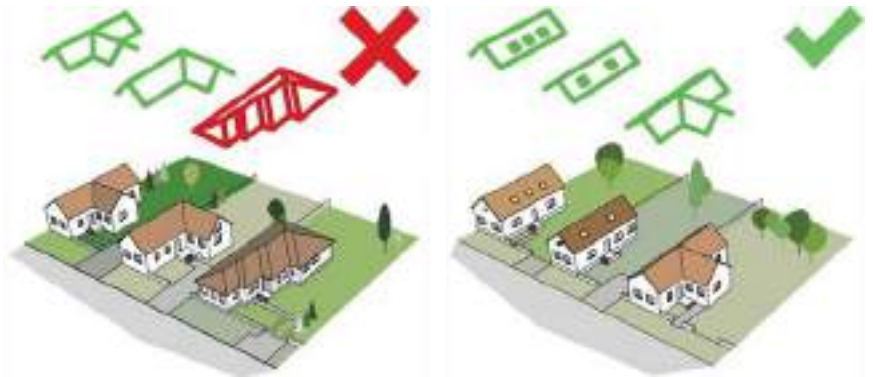
A legelterjedtebb a nyeregtető oromzattal, a csonka kontyolt tető teleoromzattal, a kontyolt tető és a sätortető, ezek alkalmazását javasoljuk.

Az egyszerű, tiszta, világos és áttekinthető alaprajzm illetve az egyszerű tömegképzés nem kívánja meg a bonyolult és körülményes tetőlefedést. Törekedjünk hagyományos, egyszerű tetőformák kialakítására!

Mindig vegyük figyelembe a már kialakult és a szomszédos épületeken megtalálható tetőformákat.

Ne alkalmazzunk lapostetőt és összetett bonyolult tetőformát sem. A manzárdtető használata nem megengedett. Az oromzatos kontyotető ezen a vidéken nem szokásos ezért ez kerülendő. Idegen a falusi lakóépületeinktől a kupola és a toronytető alkalmazása. Kerüljük továbbá a díszes tetőablakokat, tornyokat és a tetőfelépítmények burjánzása is kerülendő. Egyirányú lejtéssel kialakított félnyeregtetőt csak alárendelt építményken alkalmazzunk.

Tetőablakokat a szükséges mennyiségben és méretekkel alakítsunk ki. A tetősíklablakok jelentik a legkevésbé zavaró megoldást. A tetősíklablakok mellett a fény beengedéséhez és a szellőztetéshez egy oromfalon nyitott ablak jobban megfelel, mint a kutyaóli ablakok.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A Kárpát-medencében általánosan alkalmazott nyeregtető lejtésszöge a szokásos csapadéktól, a tetőfedő anyagtól és a hagyománytól függően 30 fok és 60 fok között változik. Legáltalánosabban elterjedt a 45 fokos nyeregtető.

Hagyárosböröndön a jellemző tetőhajlásszög a 30-45 fokig terjed, ezért a települést karakterét meghatározó lakóépületek fő tömege esetén ez a hajlásszög javasolt.

Természeresen a fő tömeghez kapcsolódó előtető, tornác vagy mellékszárnyak lefedése kaphat alacsonyabb hajlásszöget. A melléképületeken vagy a kisebb tömegű kiszolgáló építményeken szintén elfogadható a kishajlású tető.

A korábban leírt környezetbe való igazodás, a szomszédos házak tiszteletben tartása itt is mérlegelési szempont, mindig figyeljünk a kialakult állapotra.

TETŐHÉJALÁS

A tetőhéjalás anyagát műszaki, gazdaságossági és esztétikai szempontok szerint választjuk ki. A tető mint a legnagyobb összefüggő, távolról is szembeötlő nagyméretű felület anyaghasználata körültekintést igényel.

Törekedjünk természetes anyagok használatára. A lakóépületeken a természetes színű, felületkezelés nélküli, hagyományos cserépfedés használata a megengedett. Ne használjunk ríkító színeket, mázazott, anyagában színezett fedéseket. A cserépfedés lehet hódfarkú, ívesvágású, egyenesvágású, hornyolt; fedésképe kettős cserépfedés.

A tetődíszek alkalmazása nem megengedett.

Kerüljük a bitumenes zsindelyt, a betoncserepet, a teljes felületen alkalmazott korcolt fémlamezt, a bitumenes lemezt, szálcementet, hullámlamezt vagy a fém cserepeslemezeket. Ezek az anyagok idegenek a falu hagyományától.

Mesterségesen antikolt, mediterrán hatású cserepek nem megengedettek.

A melléképületeken, alárendelt gazdasági épületeken alkalmazhatók az egyéb anyagú fedések is.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

A hagyományos településeink jellemzője a lakóházak egyszerű tömegformálása. A beépítési mód, az utcára merőleges hosszanti vagy L-alakú elhelyezkedés eleve meghatározza a homlokzatok egyszerű arányosságát. Mindig figyeljünk a fő tömeg és a keresztirányú tömeg viszonyaira, a helyes aránnyal jelezzük a mellé- vagy alárendelési viszonyokat.

Jó megoldás még a T-alakú alaprajz, ami a nagyobb épületszélességet eredményez. Feleslegesen ne tegyük széttagolttá az épületünket.

Kerüljük a homlokzat túldíszítettségét, az előregyártott, kereskedelmi forgalomban kapható klasszicizáló polisztírol homlokzatszíszeket, ornamenseket.

Ügyeljünk az arányosan kialakított nyílásrendre. A hagyományosan kialakult nyílásforma az álló téglalap, törekedjünk ezeknek a nyílásarányoknak a megtartására. A nagyobb ablakfelületeket célszerű felosztani. Az ablakok körül a teljes, megfelelő szélességi aránnyal rendelkező keretelés a javasolt, az ablak felénél vagy kétharmadánál elvékonyodó, 45 vagy 90 fokban elvágott kereteket mellőzzük.

Az anyaghasználatra a természetes anyagok alkalmazása visszafogott színek legyenek a jellemzők. A településen a vakolt homlokzatok a vannak túnyomó többségben, boronafalú vagy nyers téglafalú lakóházat nem látni. Homlokzati burkolóanyagok használata nem jellemző, hacsak nem lábazati anyagként. Nyersen hagyott téglafalat csak melléképületnél alkalmazzunk. Fát, téglát a lakóépületeken nagy felületen ne alkalmazzunk burkolatként, de díszítőelemként megjelenhet. A téglát a hagyományos égetett agyag terrakotta színével, a fa kültéri felületkezelő anyagokkal ugyancsak természetes színben jelenhet meg. Burkolatokat pozitív sarkon nem váltunk. Színezett vagy antikolt téglák, fehér mészhomok téglák, kerámialapok burkolatként kerülendők.

Betont, üveget és fémet csak kis mennyiségben, kiegészítő szerkezetként használjunk. A homlokzatok lambériázása, CK-lap, OSB vagy hullámlemez borítása nem megengedett.

SZÍNEK

A magyar vidék lakóházaira hosszú ideig a simított vakolat, a sötét lábazati festés és a fehér meszelés volt jellemző. A homlokzati vakolóanyagok fejlődésének következményeként megjelentek a különféle falfelületi struktúrák, miközben az ipar egyre több színezőanyagot és egyre telítettebb pigmenteket állított elő. Természetes, hogy az ember a változatosság a színöröm iránti vágya a homlokzatok díszítése esetén is jelentkezett. A bő termékkínálattal és színválasztékkal azonban nem könnyű jól bánni, ezért megjelentek a falu képéből kilógó a többi épületet túlharsogó színekkel megfestett házak.

A településen nem megengedettek az erőteljes, rikító, telt színek. Homlokzatok színezésénél előnyben kell részesíteni a sötét színű lábazati festékeket, vakolatokat. A lábazat feletti falmezők visszafogott, telítetlen színűek legyenek és a természetes, fehér, bézs, világos okker, világosbarna színeket preferáljuk lehetőleg hasonlóárnyalatban, monokróm skálák alkalmazásával. Zöld vagy sötétbarna színeket csak nyílászárók esetén alkalmazunk. Szürkésre festett homlokzat a településen nem megengedett. Több szín használata esetén maximum három színt alkalmazunk. Színeket pozitív sarkon nem váltunk. A különböző tájolású falfelületeket nem színezzük eltérően. Kerüljük a színkontrasztokat és törekedjünk harmonikus színegyüttesek kiválasztására. A felületi arányok szerepe több szín használata esetén felértékelődik, ilyenkor ne keverjük a falmező és a díszítés számára kiválasztott színt. Vegyük figyelembe, hogy homlokzat színeit a nyílászárók, a bádogos szerkezetek és a tetőfedés színéve is össze kell hangolnunk.

A színek sosem önmagukban állnak, elszigetelten, hanem a hordozó forma részévé válnak és a többi színnel találkozva egymással interakcióba lépnek, ezért a homlokzati színterveknél körültekintően kell eljárni.

TORNÁCOK, ERKÉLYEK

A tornácok jellegzetes elemei a népi építészetünknek, ezért ez a ma tervezett házakon is megfelelő karakterképző elem. A munkavégzésre alkalmas átmeneti tér ma már más funkciókkal bír, de alkalmazása a falusi környezetben mindenképpen támogatható.

A magyarországi népi építészetben a szinthszámot tekintve földszintes lakóépületekről beszélhetünk, ezért 70-es évek során az emeletes lakóépületek megjelenése a falusi épített környezetben a régi lakóházak eltűnésével a falukép felbomlásához vezetett. Az előbbieken vázolt folyamatok alapján az erkélyes és emeletes házak a jelenlegi faluképben ugyan fellelhetők, de a falu karakterétől idegenek. A településen nincsenek a tájra nyíló széles panorámájú rálátások amelyek igényelnék az erkélyeket. A falusi lakóház ami alapvetően kertkapcsolattal rendelkezik, közvetlenül a tájra nyílik egy átmeneti tér közbeiktatásával, nem igényel erkélyeket ahonnan csak a szomszéd tyúkudvarát. Nem ajánljuk és a megfelelő alkalmazásukra éppen ezért ajánlást ezekre a bizonyos évtizedekben divatos elemekre nem fogalmazunk meg.

AJTÓK, ABLAKOK

A nyílászárókat érdemes az utcai karakterhez és a lakóépület arányaihoz igazítani és méreteit jól megválasztani a homlokzat harmóniája miatt. A régi építésű lakóházak esetében nem kell azonnal a régi nyílászárókat cserélni. Számos olyan technikai megoldás létezik, amellyel a régi nyílászáró felújítható és műszaki tulajdonságai is javíthatóvá válnak. Amennyiben mégis cserére kerül a sor, a hagyományos kapcsolt gerébtokos ablakokat ma is legyártják, forgalmazóknál beszerezhető termékről van szó. Az új szerkezetű hőszigetelő ablakoknál is mód van arra, hogy osztásában és a nyílászárnyak számának tekintetében a régihez nagyon hasonló nyílászárót gyártassunk le.

Alapvetően a régi és az új épületeken is fa nyílászárók a preferáltak, mázolt vagy lazúrozott kivitelben. A jóval kedvezőbb árú műanyag ablakok és ajtók elsősorban fautáztatú fóliázott formában kerüljenek beépítésre. Régi épületeknél nem javasoljuk a műanyag nyílászáró beépítését, nem csupán azért mert nem illik a régi épülethez, hanem azért is, mert a jól zárodó műanyag ablakok a lakóház belső klímáját, páraháztartását teljesen felborítják, a falak penészedésnek indulnak és hőhidak keletkeznek. Amennyiben új lakóépületnél az anyagi lehetőségek csak az anyagában fehér nyílászárót engedik meg, úgy azt a homlokzattal össze kell hangolni. Az ablakoknál a redőnyök és szűnyoghálók elsősorban az áthidalóba beépítettek legyenek, az utólagos ráépítést új lakóházaknál inkább mellőzzük. Javasolt megoldás a zsalugáter használata, melynek van hagyománya a könyvéken és sok szép példát látni a régi lakóházakon.

ÉPÜLETRE TELEPÍTETT MŰSZAKI BERENDEZÉSEK ÉS SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK

Az utóbbi évtizedekben több olyan az épülethez nem szervesen kapcsolódó berendezést alkalmazunk, aminek kialakítása nem egyezik a tervezett épületünkkel, annak formarendjébe nem illeszkedik. A funkcionális dizájn nem illeszkedik a települéképbe. Az épületre telepített műszaki berendezések például a napkollektorok, napelemek, kültéri klímaegységek, tányérantennák az utcaképet rontják.

Törekedjünk arra, hogy a berendezés (pl.: napelem) a tetőbe integráltan kerüljön az épületre. Berendezéseinket olyan homlokzati falakra telepítsük, ahol a közterületről nem látható pl.: kerti állványra hátsó kerben, vagy közterületről nem látható tetőfelületre.

Az épület homlokzatára szembeötlő módon mérőórát ne telepítsünk, ezt javasolt kevésbé látható helyre elhelyezni, a falba süllyeszteni, eltakarni.

Amennyiben lehetőség van rá, javasolt az elektromos légkábelek, földfelszín alatti kábelre való cseréjére.

Elektronikus hírközlési építmények vonatkozásában a településen biztosítani kell azok elhelyezésének és megvalósításának lehetőségét. Mivel a belterületi berendezések és az antennatartók elhelyezésének biztosítása közérdek, ezért ezek korlátozása és településképhez igazítása racionális keretek között célszerű.

A védett területek és épületek környezete adótornyok elhelyezésére nem alkalmas. Nem önálló tartószerkezetre telepített antennát az értékvédelemmel érintett épületekre elhelyezni nem szabad.

Adótornyok, önálló szerkezetre épített berendezések elhelyezése nem ajánlott a tájképvédelmi szempontból kiemelkedő területeken, az országos ökológiai hálózat övezetein és a kiemelt jelentőségű Natura 2000 területeken.

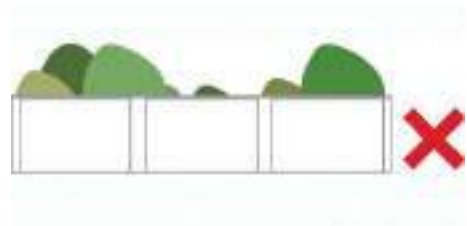
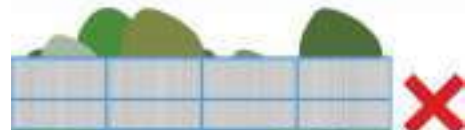
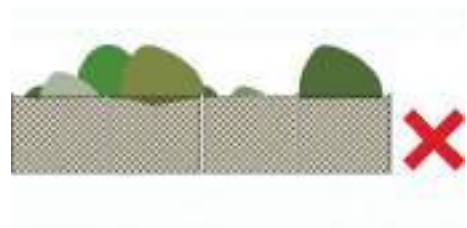
KERÍTÉSEK

Teljesen tömör kerítés építése a településen nem megengedett. A kerítéseknek tömör és áttört mezőkből kell állniuk.

Pillérből és mezőkből álló kialakítás esetén a pillérek anyaga lehet beton, vakolt, téglá, de mint a homlokzatoknál, itt is ne rusztikus, hanem finom felülettel dolgozzunk.

A mező lehet fém vagy fa, de mindig áttörve.

Utcanfronti kerítésként drótháló nem alkalmazható. A nádszövet takarás nem megengedett. Ha jobban áttört kerítés esetén a belátást csökkenteni akarjuk, azt megtehetjük zöld növényzettel, ami egyszerre elegáns, barátságos és a környezetbe illő.

KERTEK

Az épület és a kert egymástól elválaszthatatlan. A lakóház és a hozzá tartozó harmonikus kert a település díszé, tulajdonosának büszkesége és az emberi lélek harmóniájának alapja. Az épületet és a kertet is meg kell tervezni, mert a szabad téri tartózkodásunk kellemes időtöltésünk helyszíne.

Másképp kell kezelnünk az elő- az oldal- és a hátsókerteket. A falusi porták rendeltetése az utóbbi évben rendkívül nagyot változott, de az alapvetések ugyanazok.

Meg kell határozni, hogy mi a tervezett kert rendeltetése. Lehet díszkert, pihenőkert, játszókert, sportkert a funkció.

A kialakítás alapja a helyi paraszti porták hagyománya legyen!

A falusi portákon kiemelt szereppel bír a haszonkert, a gyümölcsös. A régi falusi kertekben jellemzőek a haszonfák voltak, főleg a kevés permetezést igénylő gyümölcsfák. Más fát csak megtúrtek - nem vágtak ki -, ha kivételesen szép volt. pl. kislevelű hárs, berkenye, vadkörte, tölgy, tájfajták.

Jól kell elhelyeznünk a ház körül a munkavégzés és az állattartás területeit is.

Az eltérő rendeltetésű kerteket javasolt egymástól elválasztani vagy áttört kerítéssel vagy növényzettel, lugassal.

Az előkert lehet a díszkert helye. Az oldalkert a gazdasági funkciókon túl a gépkocsi tárolásának helye, de lehet pihenőkert is egyben. A hátsókert jellemzően a haszonkert elhelyezésére szolgál.

Előkertekbe, utcai zöldfelületekbe díszítőértékkel bíró virágos évelőket vagy egynyári virágokat ültessünk.

Ügyeljünk a természetességre! Tájédegen megjelenésük miatt kerülendők a katonás sorba ültetett tuják, egyéb oszlopos habitusú lombkoronát növelő vagy túlzottan szabályos formára nyírt örökzöldek. A fűtő kerítésekről az utcára is áthajló virágos növények kellemes hatásúak lehetnek.

A lakótelken ízéssel összeválogatva kialakítható a virágos gyepek, néhány árnyékot adó (gyümölcs)fa, a széleken cserjék, virágok, a kerítést kísérő magasabb virágok vagy cserjesor, a nagyobb függőleges felületeket vagy kőfalat derítő kúszónövények, sziklai növényzet. A lakóházat, tornácot, falmélyedéseket cserepes dísznövények gazdagíthatják, legjellemzőbb a muskátli. A fák telepítésénél figyelembe kell venni a növények árnyékoló szerepét. Egy lombos fa nyáron kellemes hűvöslet ad, míg télen lombozata nélkül nem áll útjába a korai napsütésnek és így engedi érvényesülni a lakást felmelegítő napsugarakat.

Az előkertekben megjelenő közműcsatlakozásokat és azok berendezéseit úgy kell elhelyezni, hogy azok ne zavarják az épület utcai látványát, ne legyenek rendezetlenek. Lehetőleg takarásban vagy nem látható részen helyezzük el ezeket.

Az előkertekben általában megjelennek a közmű becsatlakozások berendezései. Ezeket úgy kell elhelyezni, hogy az épület utcáról nyíló látványát ne rontsák. Az előkertben takartan, vagy az oldalkertben vagy az épületnek a közterület felől nem látható részén helyezzük el őket.

A hulladékártó kukák elhelyezése céljából lehet építeni zárt fedett építményt, ami gyakran alkalmas a közműbekötések műtárgyainak elhelyezésére is. Ezeknek az építményeknek az anyaghasználata a kerítésével legyen azonos és igazodjon a ház arculatához, anyaghasználatahoz.

Az előkertben nyitott, lábakon álló színek, kocsibeállók nem helyezhetők el.

Kerülni kell az idegenhonos, inváziós fajok telepítését, mely fajok egyedeire szigorú szabályok vonatkoznak.

JÓ PÉLDÁK

A következő oldalakon néhány jó példát szeretnénk bemutatni a településen található lakóházak közül, legyen az felújítandó vagy új épület. Mindegyik itt bemutatott ház jól képviseli a település épített karakterére jellemző jegyeket.

UTCÁK, TEREK

A rendezett utcakép a településen élők saját, közvetlen környezetére iránti igényességét mutatja meg. Az gondozott utcák és terek látványa az első marasztaló, jó benyomást keltő mozzanat az ide látogató számára.

A jelenlegi környezethez való igazodás, a lehetőségek felismerése az igazodás a kialakult miliőhöz itt is az első szempont. Felesleges nagy mértékű földmunkával, hatalmas, de használhatatlan teli aszfaltzott barátságatlan tereket létrehozni, amit aztán nem használáél senki.

Meg kell találni a burkolt felületek helyes arányát és viszonyát a település többi részéhez. El kell dönteni, hogy szilárd vagy vízáteresztő burkolatot alkalmazunk. Fontos a karbantartás és a javíthatóság lehetősége. Vizsgálendő szempont az akadálymentesítés indokoltsága és mértéke.

Az anyagok kiválasztásánál itt is törekedjünk a jó ár érték arányú, tartós és nem hivalkodó, visszafogott, természetes színű anyagok használatára.

A szabadtéri berendezési tárgyak kiválasztásánál az egységes, rendszerbe foglalt látványra törekedjünk. Ezt elérhetjük az azonos termékcsaládból választott vagy azonos anyagokból egységes dizájn alapján legyártott elemekkel. Azok az elemek (pl.: KRESZ-táblák), amelyeket nem lehet ilyenfajta rendszerbe foglalni továbbra is adottságként kezelendő a településképből.

Növények telepítése

A közterületeken a nagyobb tűrőképességű és hagyományosan a magyarországi fajok közül alkalmazzunk növényeket a fasorok, magasabb cserjék, talajtakarók és lágyszárúak közül.

Amennyiben van rá mód, a köztéri növényzet öntözési lehetőségét ki kell építeni.

A fasorok legyenek egységesek, azonos fajból kialakítottak. Termésükkel „szemetelő” fákat ne ültessünk, viszont ajánlott a gyümölcsfák ültetése, amennyiben gondozásuk folyamatos és a lehulló gyümölcsöt összeszedjük.

Az adventív fajok ellenőrizhetetlen mértékű szaporodásukkal a növényzet összetételében, a települési és természetes zöldfelületekben óriási károkat okoznak, terjeszkedésük meg nem állítható. Ide sorolható pl. a bálványfa (*Ailanthus altissima*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), akác (*Robinia pseudo-acacia*), aranyvessző (*Solidago canadensis*, *S. gigantea*), ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), selyemkóró (*Asclepias syriaca*).

Magyar név	Tudományos név
Borfa, tengerparti seprúcserje	<i>Baccharis halimifolia</i>
Kaliforniai tündérhínár	<i>Cabomba caroliniana</i>
Vízjácint	<i>Eichhornia crassipes</i>
Perzsa medvetalp	<i>Heracleum persicum</i>
Sosnowsky-medvetalp	<i>Heracleum sosnowskyi</i>
Hévízi gázló	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>
Fodros átokhínár	<i>Lagarosiphon major</i>
Nagyvirágú tóalma	<i>Ludwigia grandiflora</i>
Sárgavirágú tóalma	<i>Ludwigia peploides</i>
Sárga lápbuzogány	<i>Lysichiton americanus</i>
Közönséges süllőhínár	<i>Myriophyllum aquaticum</i>
Keserű hamisüröm	<i>Parthenium hysterophorus</i>
Ördögfarok keserűfű	<i>Persicaria perfoliata</i>
Kudzu nyílgyökér	<i>Pueraria montana var. lobata</i>
Közönséges selyemkóró	<i>Asclepias syriaca</i>
Vékonylevelű átokhínár	<i>Elodea nuttallii</i>
Bíbor nebáncsvirág	<i>Impatiens glandulifera</i>
Felemáslevelű süllőhínár	<i>Myriophyllum heterophyllum</i>
Kaukázusi medvetalp	<i>Heracleum mantegazzianum</i>
Óriásrebarbara	<i>Gunnera tinctoria</i>
Tollborzfü	<i>Pennisetum setaceum</i>
	<i>Alternanthera philoxeroides</i>
	<i>Microstegium vimineum</i>

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A falu területén, több helyen lehet látni reklámokat. A boltok és a vállalkozások reklámozása alapvető és nagyon fontos igénye a tulajdonosoknak, de kialakításuk során figyelembe kell venni a településképi szempontokat.

Az újonnan felhelyezett reklámoknál vizsgálni kell a települési karakterhez való illeszkedést. Az új épületeknél a tervezett homlokzatoknak színes látványterveken is be kell mutatniuk a tervezett reklámfelületek méretét, elhelyezkedését, anyagát és színhasználatát. A reklám kiterjedése, elhelyezkedése legyen összhangban az épület homlokzatával, ne zavarja össze annak nyílásrendjét. A homlokzatfelület legfeljebbbb $\frac{1}{4}$ -ed részét takarhatja reklámhordozó. Az üzlet ablakait nem takarhatja reklámhordozó, fontos, hogy be lehessen látni az üzletbe.

A tetőfelületre nem kerülhetnek reklámhordozó elemek. Az utak mentén kihelyezett reklámokat egységbe kell foglalni, a különböző termékek és szolgáltatások reklámjai látványukban nem licitálhatják túl egymást.

A reklámot kialakíthatjuk figyelemfelkeltő színezéssel, de kerüljük a bántó és erőteljes, poláris szíinkontrasztok használatát, törekedjünk a használt színek tekintetében a harmóniára.

IMPRESSZUM

HAGYÁROSBÖRÖND KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

honlapcíme

emailcíme

postai címe

Telefon:

Polgármester: Sipos Ferenc

polgármester emailcíme:

Főépítész: Bakucz András

főépítész emailcíme: bakucz.epitesz@gmail.com

SZERKESZTETTE: Bakucz András

SZÖVEG: Bakucz András

Mintadokumentáció a tak.lechnerközpont.hu-n

rendelkezésre bocsátott fájl és az Önkormányzat által nyújtott adatok, szövegek alapján

FOTÓ: Bakucz András

GRAFIKAI TERVEZÉS : Bakucz András a tak.lechnerközpont.hu-n

rendelkezésre bocsátott mintafájl alapján

MAGYARÁZÓ ÁBRÁK : a tak.lechnerközpont.hu-n

rendelkezésre bocsátott példatárból

Bagod, 2017.

